

KRONIKA

1982 m. vasario 16–19 d. Ivanovo universitete vyko mokslinė teorinė konferencija „Kalbos ir literatūros raidos nacionalumas ir internacionalumas“, skirta TSRS įkūrimo 60-mečiui. Šios konferencijos fonetikos sekcijoje turiningą pranešimą „Regresyvinis minkštųjų ir kietųjų, skardžiųjų ir dusliųjų priebalsių poveikis balsių spektrui“ skaitė Vilniaus V. Kapsuko universiteto Eksperimentinės fonetikos laboratorijos jaunoji mokslininkė Regina Kliukienė (vadovas doc. A. Girdenis). Leksikos sekcijoje pranešimą „Veiksmažodžio „duoti“ leksinės konversijos kai kurie aspektai“ skaitė V. Kapsuko universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Anglų kalbos katedros dėstytoja N. Maskaliūnienė.

1982 m. kovo 16–19 d. Leningrado A. Ždanovo universiteto Filologijos fakultete vyko 11-oji dėstytojų ir aspirantų mokslinė-metodinė konferencija „Šiuolaikinės kalbų ir literatūrų tyrimo problemos“. Šioje konferencijoje turiningus pranešimus skaitė Vilniaus V. Kapsuko universiteto jaunosios mokslininkės: Regina Kliukienė – „Atvirosi sandūra ir jos fonetinė realizacija šiaurės žemaičių tarmėje“ (vadovas doc. A. Girdenis) ir Nijolė Linkevičienė – „Kalbos dalių ryšys su loginiu kirčiu šiaurės žemaičių tarmėje“ (vadovas doc. A. Girdenis). Konferencijoje dalyvavo Vilniaus V. Kapsuko universiteto anglų kalbos dėstytoja M. Tankevičiūtė (tema „Lietuvių kalbos priebalsių ilgumas kaip frazinio kirčio indikatorius“) bei Lietuvių kalbos katedros aspirantas J.

Pabrėža (tema „Kirčio atitraukimo dėsnin-gumai šiaurės žemaičių tarmėje“). Jų vadovas – doc. A. Girdenis. Šioje konferencijoje savo pranešimą „Ritminių struktūrų vaidmuo rišiuose tekstuose“ skaitė ir Vilniaus V. Kapsuko universiteto Anglų filologijos katedros vyr. dėst. filol. m. k. L. Kaminskienė.

1982 m. kovo 18–19 d. Rygoje Latvijos TSR P. Stučkos universitete vyko konferencija tema „Veiksmažodis kalbos sistemoje“, skirta žymiojo latvių kalbininko Arturo Uozuola 70-mečiui. Šioje konferencijoje labai daug pranešimų skaitė Vilniaus V. Kapsuko universiteto mokslininkai. Įdomūs ir problemiški buvo Vilniaus V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros doc. A. Girdenio pranešimas „Baltų veiksmažodžio morfologijos dvilaispniis modelis“ ir e. prof. p. A. Paulauskienės – „Analitinės konstrukcijos lietuvių ir latvių kalbos asmenavimo sistemoje“. Anglų filologijos katedros docentė E. Geniušienė kalbėjo apie pasyviųjų konstrukcijų tyrimo rezultatus. Sekcijoje „Veiksmažodis ir kalbos raida“ pranešimą apie lietuvių ir latvių kalbos giminiškų žodžių intonacijų santykį ir naujus intonacijų tikrinimo metodus perskaitė Baltų filol. katedros filol. m. k. B. Stundžia. Doc. A. Girdenio ir jo vadovaujamos aspirantės G. Kačiūskienės pranešimas buvo skirtas paralelinių šiaurės lietuvių ir latvių kalbos veiksmažodžių analizei. Baltų filologijos katedros vyr. m. b. L. Palmaitis supažindino su įdomia baltų kalbų veiksmažodžio 3-ojo asmens kilmės hipoteze. Sekcijoje „Veiksmažodis sin-

taksės sistemoje“ Lietuvių kalbos katedros doc. A. Šoblinskas kalbėjo apie veiksmažodį kaip stilistikos objektą. Įdomius referatus perskaitė Lietuvių kalbos katedros aspirantai A. Drukteinis, G. Akelaitis, V. Vitkauskienė. Anglų filol. katedros dėstytoja filol. m. k. L. Katkuvienė palygino veiksmažodinių beamsnių sakinių struktūrinės schemas lietuvių ir latvių kalbose. Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto dėstytojas S. Valentas referate „Dalyvis ir anafora“ aptarė sintaksinės kondensacijos problemą. Daug įdomių ir turiningų pranešimų perskaitė ir latvių kalbininkai: R. Bertulis, E. Soida, J. Karklinis, V. Greblė, V. Šaudinia, A. Jankevicas, M. Baltinia, S. Kliavinia, I. Freimanė ir kt.

1982 m. spalio 3–6 d. Šiaulių K. Preikšo pedagoginiame institute vyko konferencija „Semantikos ir sintaksės klausimai“. Šioje konferencijoje dalyvavo žymūs semantikos ir sintaksės specialistai iš visos Tarybų Sąjungos. Daug pranešimų buvo ir iš Vilniaus V. Kapsuko universiteto. Konferencijoje dalyvavo ir pranešimus skaitė VU Lietuvių kalbos katedros doc. V. Labutis, doc. A. Girdenis, doc. A. Šoblinskas, e. prof. p. A. Paulauskienė, e. prof. p. J. Pikčilingis, Baltų filol. katedros filol. m. k. B. Stundžia, Rusų kalbos katedros doc. filol. m. dr. V. Čekmonas, Anglų filologijos katedros doc. E. Geniušienė, filol. m. k. L. Katkuvienė, aspirantai G. Akelaitis, A. Ruškys, V. Vitkauskienė, V. Bitinaitė, L. Servaitė, A. Drukteinis.

1983 m. kovo 16 d. Vilniaus V. Kapsuko universitete vyko respublikinė mokslinė konferencija „Aušra“ ir visuomeninis judėjimas XIX a. pabaigoje“. Šioje konferencijoje turiningus pranešimus skaitė Vilniaus V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros profesorius J. Palionis („Dėl „Aušros“ vaidmens lietuvių literatūrinės kalbos istorijoje“) ir doc. A. Piročkinas („J. Basanavičiaus vieta XIX a. pabaigos–XX a. pradžios lietuvių visuomenės gyvenime“).

1983 m. kovo 18 d. Rygoje Latvijos TSR P. Stučkos universitete vyko konferencija „Veikslo kategorija sinchroniniu ir diachroniniu aspektu“, skirta Latvijos TSR MA nariui korespondentui filol. m. dr. prof. Arturui Uozuolui. Konferencija vyko viena dieną; buvo perskaityta 14 pranešimų. Baltistams ypač įdomūs Lietuvos TSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto fil. dr. V. Ambrazo („Lietuvių ir latvių kalbų veiksmažodžių veiklo nustatymo kriterijus ir pobūdis“), Vilniaus V. Kapsuko universiteto Anglų filologijos katedros doc. E. Geniušienės („Baltų kalbų sangražinių veiksmažodžių pasyvas“), Lietuvių kalbos katedros e. prof. p. A. Paulauskienės („Lietuvių kalbos veiklų reikšmių neutralizacija sociologiniu aspektu“), Daugpilio pedagoginio instituto doc. D. Nitinio („Veikslo kategorija dalyvių sistemoje“), Latvijos P. Stučkos universiteto doc. E. Soidos („Sangražiniai veiksmažodžiai ir veiklo kategorija latvių kalboje“) pranešimai. Apie veiklo kategoriją senojoje graikų kalboje referavo v. dėst. I. Kemerė (Ryga), apie gotų ir senosios islandų kalbos veiklo kategoriją kalbėjo L. Orlovskaja (Ryga), apie germanų kalbų veiklo kategoriją referavo K. Kalnina ir V. Biseniekas (Ryga), o romanų kalbų veiklo kategoriją aptarė O. Uozuolinia (Ryga) ir kt. Įdomiai nuskambėjo mokslinio bendradarbio iš Tbilisio U. Saltchucišvilio pranešimas „Gruzinių masdaras ir jo atitikmenys latvių kalboje“.

1983 m. kovo 15 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto filologijos fakulteto Mokslo tarybos posėdyje filologijos kandidato disertaciją „Dabartinės lietuvių kalbos daugiareikšmių būdvardžių semantinė struktūra (lyginant su vokiečių kalba)“ apgynė Vilniaus V. Kapsuko universiteto Vokiečių kalbos katedros dėstytoja Danutė Kalendienė. Darbo vadovė – Vilniaus V. Kapsuko universiteto Baltų filologijos katedros doc. filol. m. k. E. Jakaitienė. Oficialieji oponentai – Vilniaus V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros filol. m. dr. e. prof. p.

J. Pیکیلingis ir Vilniaus Pedagoginio instituto Vokiečių kalbos katedros doc. filol. m. k. G. Voicikaitė. Disertaciją recenzavo Šiaulių K. Preikšo pedagoginis institutas.

D. Kalendienės disertacija – pirmasis darbas iš leksinės semantikos srities lietuvių kalbotyroje. Jame kompleksiskai taikomi visi šiuolaikinės semantinės analizės metodai: distribucinės analizės, transformacijos, komponentinės analizės, lingvistinio eksperimento ir kt. Ypač efektyviai panaudotas distribucinės analizės ir lingvistinio eksperimento metodas. Faktinė medžiaga rinkta iš įvairių šaltinių: lietuvių ir vokiečių grožinės bei mokslinės literatūros, publicistikos. Aptariant lietuvių kalbos žodžių semantinę struktūrą, lygiagrečiai analizuojami ir vokiečių kalbos pavyzdžiai, leidę daryti išvadas apie daugia-reikšmių žodžių reikšmių skyrimo kriterijų ir net pačių semantinių struktūrų universalumą. Tyrimo išvados patikimos ir labai vertingos: patikslintos aiškinamųjų žodynų straipsnių anotacijos, reikšmių hierarchija.

1983 m. kovo 15 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto Mokslo tarybos posėdyje filologijos kandidato disertaciją „Filosofinės terminologijos vertimo į latvių kalbą principai (17–18 a. anglų empirizmo terminologijos pagrindu)“ apgy-nė Daugpilio pedagoginio instituto dėstytoja Zaiga Ikerė. Darbo vadovė – Latvijos TSR MA narė korespondentė A. Upyčio Latvių kalbos ir literatūros instituto v. m. b. filol. m. dr. A. Blinkena. Oficialieji oponentai – Latvijos TSR MA A. Upyčio Latvių kalbos ir literatūros instituto Žodynų sektoriaus vadovas filol. m. dr. L. Ceplytis ir Latvijos TSR P. Stučkos universiteto anglų kalbos katedros doc. filol. m. k. A. Nečisčionė. Disertaciją recenzavo Liepojos V. Lacio pedagoginis institutas.

Disertacijoje apžvelgiama filosofinės terminologijos vertimo iš anglų kalbos į latvių kalbą istorija, vertimo principai bei kodifikavimo normos. Šis darbas įdomus ir kalbos istorikui, ir kalbos koodifikavimo specialistui, ir vertėjui.

1983 m. vasario mėnesį įvyko Sąjunginio studentų geriausių gamtos, technikos ir humanitarinių mokslų darbų konkurso respublikinio turo Filologijos mokslų sekcijos konkursinės komisijos posėdis. Nutarta apdovanoti LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos ir VLKJS CK aukso medaliu Vilniaus V. Kapsuko universiteto lietuvių kalbos ir literatūros specialybės IV kurso studentę I. Ručinskaitę už darbą „Murmamųjų balsių kokybinė opozicija šiaurės panevėžiškių tarmėje“ (vadovas doc. A. Girdenis). III laipsnio Aukštojo ir specialiojo mokslo ministerijos bei VLKJS CK diplomai paskirti Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto kalbininkėms A. Šaltenytei už darbą „Novgorodo tošinių raštų antroponimika“ (vadovas filol. m. dr. J. Jurkėnas) ir L. Perminaitėi už darbą „Teksto grafika kaip išraiškimumo priemonė“ (vadovas doc. K. Župerka).

1983 m. balandžio 19 d. vyko XXXV studentų mokslinė konferencija. Lietuvių kalbos sekcijoje buvo perskaityta 11 pranešimų. Iš jų išsiskyrė IV kurso studentės I. Ručinskaitės pranešimas „Išorės sandžio reiškiniai šiaurės panevėžiškių tarmėje“, laimėjęs I vietą; dvi antrosios vietos paskirtos V kurso studentei R. Šukvetytei už darbą „Patarlių ir priežodžių semantinės struktūros klausimu“ ir II kurso studentėms J. Stukaitėi ir Z. Meištininkaitėi už darbą „Veiksmažodžio daryti vartojimas šnekamojoje, publicistikos ir mokslinėje kalboje“. Trys trečiosios vietos paskirtos šioms studentėms: IV k. studentei R. Bartaševičiūtei („Sporadiškas kirčio atitraukimas ir metanotacija Batakų šnekoje“), IV k. studentei A. Rukštelytei („Žodžio galo priebalsių kiekybė veliuniškių šnekoje“), III k. studentei J. Požėraitėi („Slaviški darybos afiksai K. Sirvydo žodynuose“).

1982 m. spalio 4–5 d. Šiaulių K. Preikšo pedagoginiame institute įvyko respublikinė mokslinė konferencija „Sintaksės ir semantikos klausimai“. Tai trečioji respublikinė konferencija, surengta to instituto

kalbininkų. Pirmojoje (1970 m.) buvo nagrinėjama baltų ir slavų kalbų antroponimika, antrojoje (1974 m.) – leksikos ir sintaksės klausimai.

Konferencijoje buvo perskaitytas 61 pranešimas; 9 iš jų skaitė kitų respublikų kalbininkai. Plenariniame posėdyje pranešimus skaitė V. Ambrazas („Dėl sintaksinių ir semantinių terminų santykio“), L. Baluodė (Ryga) („J. Endzelyno indėlis į baltų kalbų sintaksės tyrinėjimus“), A. Gudavičius („О характере связи между парадигматикой и синтагматикой в семантике“), V. Labutis („Semantika ir žodžių formų parinkimas“), V. Sirtautas („Kalbos sistemingumas ir sintaksės tyrimo problemas“). Konferencijoje veikė 5 sekcijos.

Sintaksės sekcijoje (vadovai V. Ambrazas, V. Labutis, V. Sirtautas) pranešimus skaitė G. Akelaitis („Parentezė kaip sintaksės objektas“), V. Būda („Lietuvių kalbos šalutinio dėmens formos sakiniai“), A. Drukteinis („Vadinamojo rezultatinio objekto problema“), J. Elzbutas („Беспредложные формы в литовском языке и их предположительно-падежные соответствия в русском“), E. Gėpiušienė („Принципы анализа синтаксиса и семантики глагола и исчисление рецессивных диатез“), Č. Grenda („Veiksmažodžių antonimų santykis su žodžių junginių struktūra“), B. Kalinauskas („Sakinio gramatinės ir semantinės struktūros santykiai“), L. Katkuvienė („Apie lietuvių kalbos beasmenių sakinių su verba meteorologica semantinę struktūrą“), J. Pabrėža („Kirčio neatitraukimas kaip sakinio intonacinis komponentas šiaurinėse žemaičių šnektose“), A. Paulauskienė („Keli žodžių sintaksinės transpozicijos atvejai“), B. Steponavičiūtė („Dėl veiksmažodžių būti ir turėti santykio lietuvių kalboje“), S. Tumėnas („Keletas pastabų dėl šiaurės panevėžiškių tarmės prielinksnio *terp* distribucinės ribos“), S. Valentas („Катализ в синтаксическом и семантическом описаниях“), V. Vitkauskienė („Daiktavardiniai junginiai su atributine-objektine bendratimi“), taip pat M. Čeremisina (Novosibirskas),

T. Kolosova (Voronežas), H. Metslang (Talinas). Šioje sekcijoje buvo perskaitytas ir A. Girdenio (negalėjusio atvykti į konferenciją) pranešimas „Morfosintaksinis (makroformų) lygmuo lietuvių kalbos gramatikoje“.

Leksikologijos sekcijoje (vadovas J. Jurkėnas) pranešimus skaitė I. Adomavičiūtė („Механизм семантической адаптации заимствований“), V. Cekmonas („Энциклопедические толкования основных значений слов и описание их переносных значений“), A. Jakulienė („Vienos pirminių veiksmažodžių grupės polisemantiškumas (tipas *plauti*)“), A. Jakulis („Šlovinti ir šlavinti“), J. Jurkėnas („Некоторые соображения по вопросу о семантике имени собственного“), S. Keinys („Terminų vienareikiškumas (idealas ir tikrovė)“), V. Rimša („Kai kurių baltų žodžių reikšmių raida“), G. Rosinienė („Žmogaus proto ypatumų zoomorfinis apibūdinimas lietuvių kalboje“), A. Ruškys („Frazologinė reikšmė – pastovaus žodžių junginio gilumos struktūra“), L. Servaitė („Leksinių statyų semantika ir sintaksė“), G. Šarka („Системные связи глаголов положения в пространстве в русском и литовском языках“), taip pat L. Ivanova, A. Kretovas (Voronežas).

Sintaksinės stilistikos sekcijoje (vadovas J. Pikčilingis) pranešimus skaitė J. Abaravičius („J. Baltušio sintaksės semantiniai procesai ir ypatumai“), A. Bitinienė („Mokslinio stiliaus sintaksės ypatybės“), J. Pikčilingis („Valentingumas ir žodžio ekspresyvacijos išgalės“), V. Ramonaitė („J. Baltušio „Parduotų vasarų“ sinsemantija ir koheziija“), K. Župerka („Apie sintaksinių konkurentų klasifikaciją ir tyrimo aspektus“), taip pat O. Bušas, A. Symanė, R. Veidemanė (Ryga).

Gramatinės semantikos sekcijoje (vadovas A. Rosinas) pranešimus skaitė V. Bitinaitė („Dėl sudurtinių laikų ir nuosakų lyginimo lietuvių ir anglų kalbose“), G. Čepaitienė („Lietuvių kalbos tariamosios nuosakos formų kilmės semantinės prielaidos“), V. Daunytė („Iš baltų kalbų *ie* kamieno var-

dažodžių istorijos“), A. Malakauskas („Apie morfologinį sintaksinį žodžių darybos būdą“), A. Rosinas („Baltų kalbų įvardžių semantinė struktūra ir pirminės semantinės struktūros rekonstrukcija“, J. Sirtautaitė („Daiktavardžio skaičius ir leksinė reikšmė“), B. Stundžia („Dėl negimininės būdvardžių superlatyvo formos“).

Lingvodidaktikos sekcijoje (vadovas V. Šernas) pranešimus skaitė Z. Alaunienė, E. Federavičienė, J. Korsakas, I. Malenkova, J. Pauža, R. Petkevičienė, I. Ramanecienė, A. Ružė, V. Šernas, A. Šoblinskas.

Konferencijos pranešimų tezės išleistos atskiru leidiniu („Sintaksės ir semantikos klausimai“. – Šiauliai, 1982 – 190 p.).

1982 m. gruodžio 6–7 d. įvyko ŠPI XXVI studentų mokslinė konferencija. Lietuvių kalbos sekcijoje perskaityti 7 darbai: D. Balčikonytės „Augalų pavadinimų seman-

tika J. Degutytės lyrikoje“, G. Siebaitės „Asmens pavadinimai R. Granausko ir E. Mikulėnaitės prozoje“, V. Zuokaitės „Spalvų pavadinimų aktualizacija J. Degutytės ir Just. Marcinkevičiaus poezijoje“ (moksl. vad. doc. J. Barauskaitė), A. Bielskytės „Dalyvis – sekos forma (remiantis lietuvių pasakomis)“, L. Lukošūnaitės „Dinaminis kupiškėnų vokalizmo modelis“ (moksl. vad. doc. S. Valentas), V. Savickaitės „Dažnesni lietuvių kalbos balsinių fonemų variantai“ (moksl. vad. vyr. dėst. R. Petkevičienė). 1982 m. laidos absolventė, mokytoja stažuotoja L. Perminaitė perskaitė pranešimą „Teksto grafika kaip išraiškingumo priemonė“ (moksl. vad. doc. K. Župerka).

Pirmoji vieta paskirta IV k. stud. D. Balčikonytei, antroji – II k. stud. L. Lukošūnaitėi, trečioji – IV k. stud. V. Zuokaitėi.

Danutė Tarvydaitė, Kazimieras Župerka